

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 29 ΜΑΙΟΥ 2026
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΓΕΝΙΚΟ ΣΧΟΛΙΟ:

Τα θέματα ήταν χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία, εκτός από την περίληψη που απαιτούσε ικανότητα πύκνωσης και το β' ζητούμενο του Θέματος Δ, το οποίο απαιτούσε αναφορά σε συγκεκριμένους τρόπους και πιο δημιουργική σκέψη, όπως, άλλωστε, γίνεται τα τελευταία χρόνια. Το Θέμα Β είχε σαφείς εκφωνήσεις και χωρίς εκπλήξεις, αν και ζητήθηκαν αρκετά θέματα που απαιτούσαν χρόνο, για να απαντηθούν.

ΘΕΜΑ Α

Θεματικό κέντρο: Λόγοι στους οποίους οφείλεται η υπογεννητικότητα.

2^η § Βασικοί λόγοι:

- υψηλό κόστος ζωής
- εργασιακή αβεβαιότητα
- ανεπαρκής κρατική βοήθεια σε οικογένειες
- δυσκολία συνδυασμού οικογένειας και εργασίας

Πλέον οφείλεται:

- στην κρίση των σχέσεων και αξιών με τις μεταβολές που επήλθαν στον ψηφιακό κόσμο
- στην υπαρξιακή αβεβαιότητα των νέων (σχέση εμφατικής προσθήκης)

3^η § Επίσης

- στη χρήση σύγχρονων τεχνολογικών μέσων που, μεταβάλλοντας τις σχέσεις και αντιλήψεις των νέων, οδηγεί στην απομόνωση, συναισθηματική δυσφορία και την απόσταση μεταξύ των δύο φύλων. (σχέση προσθήκης)

ΘΕΜΑ Β

B1

- 1.β
- 2.β
- 3.α
- 4.α
- 5.α

B2.α

Η τρίτη παράγραφος του Κειμένου Ι αναπτύσσεται με αίτιο – αποτέλεσμα. Ως αίτιο παρουσιάζεται η χρήση των smartphones («με τη χρήση των smartphones») και ως αποτελέσματα οι αλλαγές στους τρόπους αλληλεπίδρασης των νέων, η καλλιέργεια των εξιδανικευμένων προτύπων, η δημιουργία ανεδαφικών προσδοκιών, η αύξηση της μοναξιάς, της ψυχολογικής δυσφορίας και των προβλημάτων στις σχέσεις των φύλων («Έχουν αλλάξει...δεν έχουν πανεπιστημιακή εκπαίδευση»). Πρόθεση της αρθρογράφου είναι η ορθολογική ανάδειξη της αρνητικής επίδρασης της ψηφιακής τεχνολογίας στις ανθρώπινες σχέσεις και στην έξαρση του φαινομένου της μοναξιάς στην προσπάθεια πειθούς που επιχειρεί μέσα από τα αποτελέσματα που επιφέρει η προβαλλόμενη αιτία.

Σημείωση: Στην απάντηση περιλαμβάνονται όλα τα αποτελέσματα που υπάρχουν στην παράγραφο, ωστόσο ζητούνται δυο.

B2.β

- **Γιατί:** Αιτιολογείται η συνύπαρξη ηλικιωμένων με χαρακτηριστικά νέων και νέων που μοιάζουν με ανθρώπους μεγάλης ηλικίας.
- **λοιπόν:** Συμπεραίνεται η απαραίτητη συνύπαρξη ηλικιωμένων και νέων με τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά τους για ένα υγιές κοινωνικό σύνολο.

B3.

- **Ασύνδετο σχήμα:** «Λέγεται συνήθως...συμβιβασμούς»: Παρουσιάζονται με τρόπο απλό, γρήγορο, κοφτό και ζωντανό τα χαρακτηριστικά των ασυμβίβαστων νέων σε ένα σύνολο, μεταδίδοντας στον δέκτη συναισθήματα ελπίδας και αισιοδοξίας.
- **Πρώτο πληθυντικό πρόσωπο:** «Μπορούμε...προσδιορίζουμε»: Με τη χρήση του α΄ πληθυντικού προσώπου προσδίδεται καθολικότητα και συλλογικότητα στη θέση ότι, ενώ οι νέοι και οι ηλικιωμένοι διαθέτουν συγκεκριμένα ηλικιακά χαρακτηριστικά, αυτά, όμως, μπορούν και να αντιστραφούν, εντάσσοντας και ο ίδιος τον εαυτό του στο σύνολο των ανθρώπων που έχουν την ίδια άποψη. Ο δοκιμιογράφος επιδιώκει να ευαισθητοποιήσει και να προβληματίσει το αναγνωστικό κοινό προσδίδοντας στο ύφος οικειότητα και ζωντάνια.
- **Ο συγγραφέας στο απόσπασμα «ανθρώπους που διαρκώς καλπάζουν ορμητικά προς τα εμπρός» αξιοποιεί τη συνυποδηλωτική λειτουργία της γλώσσας.** Μέσω αυτής εκφράζει την υποκειμενική οπτική του και αποτυπώνει με παραστατικό, ζωντανό και εύληπτο τρόπο τον ασυγκράτητο χαρακτήρα των νέων δίνοντας, παράλληλα, έμφαση σε αυτόν. Ο συγγραφέας επιδιώκει να κεντρίσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη και να καλλιεργήσει τον θαυμασμό του για

την έντονη επιθυμία των νέων να εξελίσσονται αξιοποιώντας συγκινησιακά φορτισμένο – συνειρμικό λόγο. Τέλος, οι συνυποδηλώσεις ενεργοποιούν πιθανά βιώματα και συνειρμούς στον αναγνώστη αναφορικά με τον ορμητικό χαρακτήρα των νέων.

ΘΕΜΑ Γ

Το ποιητικό υποκείμενο προτρέπει τον αναγνώστη/αναγνώστρια να αποτινάξει τη θλίψη και να κατακτήσει τη χαρά, χωρίς να αφήνει εξωγενείς παράγοντες να του τη στερούν, με την **προστακτική σε β' ενικό** («Χτύπα», «πέταξε»). Το θεωρεί τόσο επιτακτικό, που **επαναλαμβάνει** το «πρέπει», καθώς θεωρεί πως απαιτεί επαναλαμβανόμενη προσπάθεια, προκειμένου αυτό να επιτευχθεί. Για να το πετύχει, όμως, βασική προϋπόθεση αποτελεί να μην τον αγγίζει η κακία του κόσμου («δε με μέλλει»), ακόμα και των πιο οικείων του («ξύδι-όποιος κι αν στο δίνει»), αντιδρώντας με τόση ένταση και πάθος, όπως αποτυπώνει με την **παρομοίωση** «σαν βλύσμα κραυγής γλάρου». Αντίστοιχα, και η **αντίθεση** ανάμεσα στο «ξύδι» και το «μέλι», όπως **μεταφορικά** αναφέρει τις πίκρες και τις χαρές, δηλώνει την ένταση του «πολέμου» που πρέπει να ξεκινήσει («πρέπει να πολεμήσεις να χαρής»), γιατί η χαρά δεν χαρίζεται, αλλά κατακτιέται. Επιπλέον, χρειάζεται να απεκδυθεί τον παλιό του εαυτό που του στερούσε τη χαρά και να πιστέψει πως του αξίζουν τα καλύτερα στη ζωή («να στολιστείς με αχάτη»), να απολαύσει χωρίς ενδοιασμούς και τύψεις όλες τις «ηδονές». Για να τα καταφέρει, όμως, τον προτρέπει να αγωνιστεί, όπως εκφράζει με την **εικόνα** «να ανασάνεις μπροστά στον ήλιο», ώστε να κατακτήσει όλα όσα του αξίζουν. Τον προτρέπει, ακόμα, να αναδείξει τον πραγματικό του εαυτό με τόλμη και αυτοπεποίθηση δίχως φόβο («Έβγα στον δρόμο», «Μη φοβηθείς το πάτημά σου»), αφού πια θα ξέρει τι πραγματικά αξίζει, απαλλαγμένος από ταπεινά ένστικτα που τον κρατούσαν δέσμιο («από τον οίστρο του βαρβάρου»).

+ **αναγνωστική ανταπόκριση** (αιτιολογημένη σε 40-50 λέξεις)

ΘΕΜΑ Δ

Επικοινωνιακό πλαίσιο: άρθρο στη σχολική εφημερίδα

Τίτλος: σύντομος, ελκυστικός, σχολιαστικός, που προϋδεάζει για την οπτική μας απέναντι στο θέμα.

Πρόλογος: με αφόρμηση από την επικαιρότητα/από επίκαιρο γεγονός

Ρηματικά πρόσωπα: όλα εκτός από β' ενικό

Γλώσσα: απλή, καθημερινή (που ταιριάζει σε ανθρώπους της εφηβικής ηλικίας σας), με ορθή, όμως, έκφραση και σύνταξη και χωρίς τυποποιημένες εκφράσεις.

Ύφος: απλό και ζωντανό

Σκοπός: η διαμόρφωση άποψης, η ευαισθητοποίηση και ο προβληματισμός των αναγνωστών για τους λόγους που οδηγούν στη μοναξιά σήμερα και για

τους τρόπους με τους οποίους η συνεργασία των νέων και των ηλικιωμένων θα μπορούσε να τη θεραπεύσει

Εξηγούμε με: τι, πώς, γιατί.

Επιχειρηματολογούμε με: αίτιο - αποτέλεσμα + αιτιολόγηση

Σημείωση: τα σημεία των κειμένων που θα αξιοποιηθούν πρέπει να αποτελέσουν αφορμή για προέκταση της δικής μας σκέψης και όχι προϊόν για αντιγραφή και αυτούσια παράθεση.

Α' ζητούμενο: λόγοι για τους οποίους αυξάνονται τα επίπεδα μοναξιάς στην εποχή μας

Επίδραση της τεχνολογίας και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης

- Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ενώ διευκολύνουν φαινομενικά την επαφή των ανθρώπων, στην πραγματικότητα **δημιουργούν σχέσεις επιφανειακές** –χωρίς ουσιαστική και βαθιά αλληλεπίδραση– εντείνοντας ακόμα περισσότερο **το αίσθημα της πιο σκληρής μοναξιάς**, αυτής, δηλαδή, που νιώθει κανείς, παρόλο που περιβάλλεται από πολλούς ανθρώπους.
- Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, επιπλέον, έχουν **αλλάξει τα πρότυπα και τις αντιλήψεις** των ανθρώπων, αφού προβάλλουν την εικόνα και τον πλούτο ως ιδανικά, παραβλέποντας και υποτιμώντας τις αξίες και τις ουσιαστικές ανθρώπινες σχέσεις. Έτσι, τα κριτήρια επιλογής ανθρώπων και οι σχέσεις μεταξύ αυτών χαρακτηρίζονται πια από **ρηχότητα**, αποθαρρύνοντας τους ανθρώπους να δεθούν μεταξύ τους.
- **Οι μη ρεαλιστικές προσδοκίες** και η **εξιδανίκευση των ανθρώπινων σχέσεων** που δημιουργούν τα παραπάνω έρχονται σε σύγκρουση με τη ρεαλιστική πραγματικότητα και οδηγούν τους ανθρώπους στην **απογοήτευση** και κατ' επέκταση στη **μοναξιά** και την **απομόνωση**.
- Η **σαρωτική είσοδος της τεχνητής νοημοσύνης** στη ζωή δημιούργησε νέους όρους στην κοινωνικοποίηση των ανθρώπων, αφού πλέον –για πολλούς– εφαρμογές, όπως το ChatGPT, έχουν πάρει τον ρόλο του φίλου, του προσωπικού συμβούλου και του ψυχολόγου.

Κρίση αξιών στη σύγχρονη εποχή

- Η επίδραση του **υλιστικού τρόπου ζωής** έθεσε σε δευτερεύουσα θέση τις ανθρώπινες σχέσεις, αφού αυτές δεν εξυπηρετούν την προσπάθεια του ανθρώπου να πλουτίσει. Στη χειρότερη περίπτωση, αυτή επηρεάζει τα κριτήρια επιλογής ανθρώπων, τα οποία πια αποκτούν έναν συμφεροντολογικό προσανατολισμό.
- Ο **ατομικισμός** και ο **ανταγωνισμός** που επικρατούν σήμερα έχουν πάρει τη θέση του αλτρουισμού, της δοτικότητας, της ειλικρίνειας και όλων όσων συνθέτουν τις αληθινές σχέσεις. Προκαλούν, έτσι, μια **βαθιά**

υπαρξιακή κρίση και αβεβαιότητα κατευθύνοντας τον άνθρωπο μακριά από τον συνάνθρωπο.

- Η **κατάρρευση των οικογενειακών δεσμών** και η **ανεπάρκεια του σχολείου στη διαπαιδαγώγηση και την καλλιέργεια κοινωνικών αξιών** εμποδίζουν τους ανθρώπους να διακρίνουν και να κατανοήσουν την ουσία των ανθρώπινων σχέσεων και των προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούνται για αυτές.

Γρήγοροι ρυθμοί ζωής και έλλειψη χρόνου

- Οι απαιτήσεις της ζωής και η πίεση που υφίστανται οι άνθρωποι, για να επιβιώσουν και να αντεπεξέλθουν επαγγελματικά, οικονομικά και κοινωνικά, τους ωθεί στην εσωστρέφεια. Ταυτόχρονα, η συνακόλουθη έλλειψη χρόνου τους απομακρύνει από τους συνανθρώπους ή τους εμποδίζει να εμβαθύνουν στις μεταξύ τους σχέσεις.

Χάσμα μεταξύ νέων και ηλικιωμένων ανθρώπων

- Η διαφορετικότητα των γενεών, τα στερεότυπα που πολλές φορές καλλιεργούνται και η απροθυμία για συμβιβασμό και αμοιβαία προσέγγιση διευρύνουν το χάσμα μεταξύ των νέων και των ηλικιωμένων προκαλώντας μοναξιά, που κυρίως επιβαρύνει τους δεύτερους.

Β' ζητούμενο: τρόποι με τους οποίους θα μπορούσαν να συνεργάζονται οι νέοι με τους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας, ώστε να θεραπευτεί η μοναξιά και των δύο γενεών

Διάλογος και ανταλλαγή απόψεων, ιδεών και εμπειριών

- Οι δύο γενιές είναι σημαντικό να διαλέγονται και να αλληλεπιδρούν, έτσι ώστε να μειώσουν το χάσμα που προκαλεί τη μοναξιά. Οι νέοι μπορούν να προσφέρουν στη σχέση αυτή την καινοτόμα σκέψη και το ασυμβίβαστο του χαρακτήρα τους, ενώ οι μεγαλύτεροι σε ηλικία άνθρωποι μπορούν να μεταδώσουν τη σοφία, τη χρήσιμη επιφυλακτικότητα και την εγκράτειά τους. Έτσι, και οι δύο πλευρές θα αντιληφθούν την ανάγκη για συνύπαρξη και τα οφέλη που αυτή θα φέρει.

Αλληλογνωριμία στην πράξη

- Η αλληλογνωριμία των δύο πλευρών δεν μπορεί να είναι κάτι θεωρητικό. Αντίθετα, χρειάζεται η καθεμιά να ενταχθεί στον κόσμο της άλλης. Ο ψηφιακός εγγραμματισμός θα κάνει τους ηλικιωμένους συμμετόχους στη σύγχρονη εποχή και την πραγματικότητα των νέων ενώ η γνωριμία των νέων με την παράδοση θα συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση των αρχών και των αντιλήψεων που διαμόρφωσαν τη μεγαλύτερη γενιά.

Κοινές ασχολίες νέων και ηλικιωμένων

- Το κράτος και οι δήμοι θα μπορούσαν να οργανώσουν δραστηριότητες, στις οποίες θα μπορούσαν να συμμετέχουν άνθρωποι όλων των ηλικιών. Τέτοιες δραστηριότητες θα μπορούσαν να είναι οι βόλτες στη φύση, οι καλλιτεχνικές δραστηριότητες, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, οι εθελοντικές και κοινωνικές δράσεις. Έτσι, θα περνούν δημιουργικό χρόνο ανταλλάζοντας εμπειρίες και ιδέες.

Εθελοντισμός

- Η προώθηση εθελοντικών δράσεων θα μπορούσε με βιωματικό τρόπο να φέρει τις δύο γενιές κοντά και να συμβάλει στην αλληλοκατανόηση. Οι νέοι θα μπορούσαν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε κέντρα φροντίδας ηλικιωμένων (γηροκομεία, ΚΑΠΗ), ώστε να συνειδητοποιήσουν τις δυσκολίες τους, τη μοναξιά που βιώνουν αλλά και τα πολύτιμα μαθήματα ζωής που έχουν να προσφέρουν.

Επίλογος: Καταλήγουμε σε συμπεράσματα χωρίς επαναλήψεις και χωρίς αναφορά νέων ιδεών.